

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Збірник тез доповідей

27.04.2023 р.

Київ 2023

Редакційна колегія:

Камардіна Ю. В., к. ю. н., доцент кафедри права МДУ (голова редакційної колегії);

Ковейно Ю. В., ст. викладач кафедри права МДУ.

Розвиток місцевого самоврядування як чинник демократизації суспільства (м. Київ, 27 квітня 2023 р.). Київ: МДУ, 2023. 65 с.

ЗМІСТ

Андрусенко Г. С.

ГАРАНТІЇ ПРАВ ЗАХИСТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....5

Бражко О. В., Забеліна А. С.

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ
ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ У ВІЙСЬКОВИЙ
ЧАС.....10

Демченко М. О.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОКРЕМИХ
ІНСТИТУТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, УЧАСТЬ ГРОМАДЯН У
ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ.....17

Жданова О. В.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....22

Зеленський Б. В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....29

Казанкова А. В.

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ.....34

Мозукало Д. В.

СУЧАСНИЙ СТАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....38

Надежденко А.О., Марченко А.А.

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....43

Піцков Д. А.

РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА МУНІЦИПАЛЬНОМУ
РІВНІ.....47

Самохіна Д. Р.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ.....51

Філіпенко Т. В.

ПОЗИЦІОНУВАННЯ Е-ВРЯДУВАННЯ В КОНЦЕПЦІЇ «РОЗУМНОГО
МІСТА».....55

Чинчін К. І.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З
ВІЙСЬКОВИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ...60

ГАРАНТІЇ ПРАВ ЗАХИСТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Андрусенко Г.С.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Місцеве самоврядування є важливою складовою демократії та розвитку громадянського суспільства в Україні. Гарантії прав захисту місцевого самоврядування є важливими для забезпечення ефективності та незалежності органів місцевого самоврядування.

Деякі науковці визначають гарантії місцевого самоврядування як сукупність умов і засобів, що забезпечують реалізацію та захист прав місцевого самоврядування [3, с. 7]. Засада гарантованості реалізується шляхом законодавчого закріплення та впровадження в життя системи гарантій місцевого самоврядування. Традиційною є класифікація гарантій місцевого самоврядування на загальні та спеціальні. До загальних гарантій належать політичні, економічні та культурні. Спеціальними гарантіями є юридичні гарантії.

Стаття 7 Конституції України, яка визначає, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування [1], належить до основ конституційного ладу України і є основоположною засадою взаємовідносин держави і місцевого самоврядування. Також, гарантування місцевого самоврядування передбачено Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування», Законом України «Про органи самоорганізації населення», Виборчим кодексом, Європейською хартією місцевого самоврядування, яка затверджена, тобто пройшла процедуру ратифікації Верховною Радою України шляхом ухвалення спеціального закону про ратифікацію та є частиною національного законодавства. Деякі питання гарантій регулюються спеціальними нормами спеціального законодавства.

Важливими гарантіями розвитку місцевого самоврядування є міжнародно-правові гарантії, які регламентують спільно розроблені державами принципові підходи й міжнародно-легальні принципи становлення, формування і функціонування інституту місцевого самоврядування. Так, Європейська хартія місцевого самоврядування містить міжнародно-правові стандарти, які зобов'язують країни-учасниці застосовувати основні норми, що гарантують політичну, адміністративну і фінансову самостійність місцевого самоврядування [3, с. 12]

У Законі від 21 травня 1997 р. «Про місцеве самоврядування в Україні» гарантіям місцевого самоврядування присвячено Розділ IV [2]. У ньому передбачено, що гарантії місцевого самоврядування, його органів та посадових осіб включають те, що: територіальні громади, органи та посадові особи місцевого самоврядування самостійно реалізують надані їм повноваження; органи виконавчої влади, їх посадові особи не мають права втручатися в законну діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а також вирішувати питання, віднесені Конституцією України, цим та іншими законами до повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, крім випадків виконання делегованих їм радами повноважень, та в інших випадках, передбачених законом; у разі розгляду місцевою державною адміністрацією питань, які зачіпають інтереси місцевого самоврядування, вона повинна повідомити про це відповідні органи та посадових осіб місцевого самоврядування; органи та посадові особи місцевого самоврядування мають право звертатися до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальних громад, повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування .

Однією з гарантій місцевого самоврядування виступає підзвітність і підконтрольність місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам. Так, місцеві державні адміністрації є підзвітними відповідним

районним, обласним радам у виконанні програм соціально-економічного і культурного розвитку, районних, обласних бюджетів, підзвітними і підконтрольними у частині повноважень, делегованих їм відповідними районними, обласними радами, а також у виконанні рішень рад з цих питань. Районна, обласна рада може шляхом таємного голосування може висловити недовіру голові відповідної місцевої державної адміністрації, на підставі чого Президент України приймає рішення і дає відповідній раді обґрунтовану відповідь [2].

Важливою гарантією місцевого самоврядування, закріпленою у законі, є обов'язковість актів і законних вимог органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Так, акти ради, сільського, селищного, міського голови, голови районної в місті ради, виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, прийняті в межах наданих їм повноважень, є обов'язковими для виконання всіма розташованими на відповідній території органами виконавчої влади, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями, посадовими особами, а також громадянами, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території [2].

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування держава має встановлювати та забезпечувати гарантії фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування. Гарантії фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування передбачають матеріально-фінансову основу місцевого самоврядування. Відповідно органи місцевого самоврядування встановлюють місцеві податки і збори, створюють та самостійно управляють комунальними підприємствами, установами, організаціями. Крім того, держава фінансово підтримує місцеве самоврядування та бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Згідно зі ст. 142 Конституції України матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності

територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [1]. Територіальна громада безпосередньо або через органи місцевого самоврядування володіє, користується і розпоряджається належним їй на основі права комунальної власності майном.

Фінансова автономія місцевого самоврядування забезпечується тим, що місцеві бюджети є самостійними. Згідно із ч. 4 та 5 ст. 61 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі законом загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону. При цьому втручання державних органів у процес складання, затвердження і використання місцевих бюджетів не допускається, за винятком випадків, передбачених законом [2].

Водночас система формування бюджетів зверху до низу, відсутність чіткого нормативного регулювання інституту комунальної власності ставлять під сумнів матеріально-фінансові гарантії діяльності представницьких органів. Під час схвалення відповідного бюджету ради обмежені насамперед можливостями власної громади. Адже в більшості населених пунктів фактично немає за рахунок чого наповнити місцевий бюджет, особливо коли йдеться про невеликі громади. По-друге, практика формування державного бюджету – акумулювання більшості коштів. А місцеві бюджети формуються за залишковим принципом. Це створює пряму залежність громад від коштів, які можуть бути перераховані у вигляді субвенцій, дотацій з бюджету вищого рівня.

Разом з гарантіями фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування у літературі виокремлюють і гарантії щодо захисту прав місцевого самоврядування [4, с. 56]. До їх числа належать проголошене Конституцією України право на судовий захист місцевого самоврядування, можливість визнання актів органів та посадових осіб місцевого

самоврядування незаконними з мотивів їх невідповідності Конституції або законам лише за рішенням суду тощо.

Особливої актуальності проблема судового захисту прав місцевого самоврядування в Україні набуває у зв'язку із посиленням адміністративного тиску на органи місцевого самоврядування та окремих міських голів.

Таким чином, забезпечення гарантій прав захисту місцевого самоврядування є важливою складовою розвитку демократії та правової держави в Україні. Необхідно посилювати заходи для забезпечення правової стабільності та недоторканості місцевого самоврядування, щоб забезпечити ефективну діяльність органів місцевого самоврядування та задоволення потреб громадян на місцях.

У контексті розвитку децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні, важливо забезпечити реалізацію права громад на самоврядування та забезпечити належний рівень їх участі у процесах влади. Це є невід'ємною складовою процесу реформування та розвитку місцевого самоврядування в Україні, яке є важливою передумовою побудови сильної, демократичної та стабільної країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» : Закон України від 1 травня 1997 року № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997, № 24, ст.170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Батанов, О. В. Муніципальне право України : підручник / О. В. Батанов ; відп. ред. М. О. Баймуратов. Харків : Одиссей, 2008. 419 с.

4. Гончаренко І. О. Реформа місцевого самоврядування в Україні: досвід та перспективи / І. О. Гончаренко, А. А. Руденко // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 1. С. 53-61.

**КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ
УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ДЕРЖАВНІЙ
СЛУЖБІ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС**

Бражко О. В.

д.н.держ.упр., професор,

професор кафедри

публічного управління та адміністрування

Забеліна А.С.

студентка,

Навчально-науковий інститут управління

Маріупольського державного університету

Вступ. Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України зумовила необхідність негайного переходу до воєнного стану в усіх сферах суспільного життя. Не стали винятком і українські державні інституції. Однак чинному українському законодавству бракує досвіду правового регулювання діяльності державних службовців у воєнний час, що зумовлює необхідність негайного врегулювання економічних, соціальних та інших питань. Багато державних службовців виїхали за кордон або були звільнені з роботи через ризики для їхнього здоров'я та загрози для життя, спричинені військовими діями. Велика кількість державних службовців вступила до лав Збройних Сил України, щоб захищати нашу країну. Таким чином, адміністративна система на невизначений час втратила свій кадровий потенціал.

Іншими словами, в умовах воєнного стану потреба у визначенні кадрового потенціалу як механізму модернізації управління людськими ресурсами державних службовців актуалізується через його виняткову важливість. Відбувається масовий внутрішній та зовнішній рух людських ресурсів, який має впливати на структурні зміни, що зачіпають усі сфери – від глобального та національного рівня до рівня окремих компаній, і саме люди визначають напрями їх подальшого реформування.

Сьогодні українське державне управління стикається з гострою нестачею активних, мотивованих, реалістичних і професійно компетентних державних службовців. Нажаль, через недосконалу систему мотивації неможливо забезпечити постійне оновлення кадрового потенціалу державної служби. Тому завдання полягає у вирішенні проблеми формування кадрового резерву шляхом створення нової нормативно-правової бази діяльності органів державної влади. У контексті проблеми цього дослідження, на нашу думку, особливого значення набуває формування кадрового потенціалу державної служби. Це пов'язано з тим, що при існуючій плинності кадрів багато часу і ресурсів може бути втрачено на пошук і відбір нових кадрів. Тому існує нагальна потреба не лише в законодавчому закріпленні цієї норми, а й у розробці та впровадженні механізмів формування кадрового потенціалу як механізму модернізації управління людськими ресурсами на державній службі у військовий час. Все це свідчить про актуальність обраної тематики.

Основна частина. Світові тенденції демонструють, що трудова міграція становить особливу загрозу національному, соціально-економічному розвитку та сталому розвитку суспільства, оскільки формування висококваліфікованих трудових ресурсів та розвиток людського потенціалу є одними з найважливіших чинників прогресу.

Одним із механізмів управління державною службою є реалізація кадрової політики. Державна служба є засобом виконання завдань держави, а державні службовці - представниками державної влади. Оскільки від

професіоналізму та відповідальності державних службовців залежить якість виконання завдань держави, дуже важливо, щоб на державній службі працювали компетентні та висококваліфіковані кадри, здатні творчо вирішувати завдання, що стоять перед ними.

Відповідно до українського закону «Про державну службу», який спрямований на вирішення основних проблем державної служби, державний службовець - це громадянин України, який обіймає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті, одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій цих державних органів, а також дотримується принципів державної служби[1].

Реформа державного управління – наскрізна реформа, яка є фундаментом та створює спроможність держави просувати і впроваджувати всі інші реформи. Впровадження реформи державного управління, яке повинно забезпечити ефективну спроможність та прозорість роботи державних інституцій, є ключовим для підтримки післявоєнної реконструкції та відновлення.

Державне управління зіткнулося з серйозними викликами воєнного часу, зокрема:

- виїхали за кордон 9500 державних службовців;
- перебувають в окупованих або бойових зонах - -5500, і майже 32000 державних службовців перебувають у відпустках.

Фінансування державних установ, у тому числі заробітна плата державних службовців, була скорочена на 10 - 15%. Значне переміщення населення, обмежене виконання функцій на тимчасово окупованих територіях та труднощі з доступом до робочих місць призвели до зміни переліку та обсягу виконуваних функцій. Порушення матеріально-технічного забезпечення державних установ, потенційні загрози державним установам, у тому числі державним реєстрам та персональним даним громадян[2, с. 2].

Незважаючи на це, зміни, впроваджені в цій сфері протягом останніх років, дозволили державному управлінню продовжувати функціонувати в умовах війни. Більшість державних службовців продовжували виконувати свої обов'язки, у тому числі дистанційно, державним службовцям продовжували виплачувати заробітну плату, а центри надання адміністративних послуг продовжували працювати та надавати послуги. Також було відновлено доступ додержавних реєстрів, які були тимчасово закриті з міркувань безпеки, і громадяни, в тому числі переміщені особи, отримують електронні послуги через додаток «Дія».

Тим не менш, в умовах повномасштабної війни система українських адміністративних органів зіткнулася з низкою викликів, які загострили існуючі проблеми у цій сфері та виявили нові. Значна кількість функцій припинила своє існування у довоєнний час, а скорочення та актуалізація їх, які фактично виконувалися, а також зміна навантаження, зумовили необхідність належного перерозподілу та оптимізації ресурсів.

Зокрема, особливо болючими є скорочення кількості персоналу, фактично залученого до виконання функцій (наприклад, тимчасове перебування на окупованих територіях, неповний робочий день, простой, виїзд за кордон тощо), та зниження рівня оплати праці державних службовців. У зв'язку з цим існує ризик відтоку талановитих кадрів, особливо залучених до формування політики, що нівелює досягнення адміністративної реформи у цій сфері. Скорочення часу, необхідного для виконання завдань, і необхідність досягнення результатів без шкоди для якості, загострили проблеми застарілих і забюрократизованих робочих процесів, які потребують оптимізації та автоматизації.

Крім того, питання кваліфікованого персоналу та ефективних робочих процесів набуває особливої актуальності в контексті забезпечення компетентності національних органів щодо реалізації законодавства. Складні системи підпорядкування та повноважень на всіх рівнях, децентралізація або дублювання функцій та відповідальності за якість їх виконання також

виявили нездатність органів влади швидко реагувати на виклики воєнного часу[3, с. 82].

Таким чином, залишаються такі проблеми, як неефективна та нераціонально структурована система державної влади, відсутність чіткого розподілу функцій та повноважень між органами влади, надлишкові та дублюючі функції. Необхідно завершити процес реформування, щоб підвищити спроможність міністерств і відомств формувати державну політику.

Тому, актуальним залишається питання позбавлення міністерств невластивих їм функцій, шляхом поступової передачі їх іншим органам влади або іншим суб'єктам, у тому числі шляхом децентралізації повноважень. Важливим завданням є модернізація управління людськими ресурсами на державній службі, яка є важливим елементом діяльності органів влади в адміністративній системі, прийняття довгострокових рішень щодо національного розвитку, а також удосконалення процесів формування та реалізації кадрового потенціалу як механізму координації формування та реалізації політики[3, с. 118].

Враховуючи особливості адміністративної системи України, необхідно вдосконалювати управлінську підзвітність відповідно до європейських принципів, підвищувати престиж держави та її конкурентоспроможність як роботодавця, створювати можливості для залучення та утримання на державній службі найбільш кваліфікованих фахівців, забезпечувати можливості для професійного розвитку та належні умови праці відповідно до потреб. Існують вимоги у забезпеченні можливостей для професійного розвитку та належних умов праці відповідно до запитів.

Водночас необхідно підвищити спроможність державних службовців у сфері європейської інтеграції. У зв'язку зі складною ситуацією воєнного часу відбулися певні позитивні зрушення, такі як швидкий перехід державних установ до сучасної операційної організації. Це продемонструвало великий потенціал і професіоналізм державної служби[4].

Масштабне впровадження дистанційної роботи довело свою ефективність у державному управлінні, де результативність є більш важливою, ніж присутність на робочому місці. А вжиток ІТ-інструментів для створення та обробки документів в електронному вигляді замість паперового, є ефективним і зручним. Звісно, такий підхід потрібно підтримувати і розвивати в майбутньому. Адже це один із способів скорочення накладних витрат на утримання державних структур.

Висновки. Для досягнення цієї мети бажано було б передбачити реалізацію завдань за чотирма напрямками: парламент, центральна виконавча влада та її наближення до стандартів врядування ЄС, місцеві адміністративні органи та місцеве самоврядування. Очікувані ефекти в період відновлення в кожній з цих сфер:

- парламентська реформа: раціоналізація та оптимізація законодавчої роботи, підвищення якості законодавчих актів, посилення парламентського контролю, створення процедур та механізмів забезпечення безперервності діяльності парламенту в умовах воєнного та надзвичайного стану, підвищення відкритості Уряду України для суспільства та покращення інформування громадян про діяльність парламенту;

- реформа центральних органів виконавчої влади: цілісна, орієнтована на результат, ефективна та підзвітна система центральних органів виконавчої влади; реформування державної служби, що полягає у забезпеченні ефективності системи відбору та працевлаштування, запровадженні єдиної системи оплати праці, удосконаленні системи підвищення кваліфікації державних службовців, посиленні потенціалу служб управління персоналом, завершенні впровадження ІТ-системи управління персоналом; консолідація управління державними підприємствами та державними активами для забезпечення їх ефективності; запровадження єдиної адміністративної процедури для всіх рішень при використанні державними установами всього комплексу інструментів забезпечення прав і свобод людини;

– місцеві адміністративні органи: оновлення напрямків роботи місцевих адміністративних органів відповідно до вимог воєнного часу. Налагодження якісних обмінів між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, які є регіональними підрозділами центральних органів виконавчої влади, підвищення професійного рівня персоналу місцевих державних адміністрацій, тощо;

– місцеве самоврядування: належним чином виконує свої публічні функції, є стійким до тривалих криз і раптових загроз, адекватно реагує на виклики та користується довірою місцевого населення. Виконання публічних функцій гарантується належним рівнем фінансування, а повноваження необхідним чином розподілені між рівнями та суб'єктами публічної адміністрації, це дозволить збільшити якість надання послуг громадянам, результативно використовувати лімітовані ресурси і забезпечувати розвиток територій.

Отже, структура державного управління під час та після війни визначає здатність держави ефективно реагувати на виклики та забезпечувати розвиток у різних сферах відновлення. Не менш важливою є спроможність впроваджувати кадрові зміни як механізм модернізації управління людськими ресурсами на державній службі у військовий час. Реалізація комплексних заходів у зазначених сферах забезпечить ефективний розвиток кадрового потенціалу як механізму модернізації управління людськими ресурсами на державній службі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державну службу: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 12.04.2023 р.).

2. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Державне управління». Національна рада з відновлення України від наслідків війни: Київ, 2022. 190 с.

3. Серьогін С.М., Бородін Є.І. Управління персоналом в органах публічної влади: навч. посіб. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. 200 с.

4. Ковальова О. М. Сутність кадрового потенціалу та напрями підвищення ефективності. Приазовський економічний вісник. 2018. Вип. 5 (10). С. 218–222. UPL : http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/39.pdf.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОКРЕМИХ ІНСТИТУТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, УЧАСТЬ ГРОМАДЯН У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ

Демченко М.О.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Перед сучасною Україною, як перспективною, європейською державою все гостріше постає завдання, що полягає у якісній актуалізації та удосконаленні багатьох державних структур – однією з таких є відносно новий інститут місцевого самоврядування. Безумовно, цей процес є довготривалим та потребує системних змінних та реформаційних процедур у правовому, інституційному та фінансовому секторах, що у своєму кінцевому рахунку матимуть за мету забезпечення якісної та стабільної підтримки належного рівня управління громадами і збільшення рівня їхньої самостійності.

У період останніх суспільно-правових змін поширеною є позиція, що розв'язання та зменшення до мінімуму практичних проблем інституту права слугує специфічною підставою його подальшого більш активного розвитку, тому, перш за все, слід приділити увагу актуальним проблемним питанням інституту місцевого самоврядування, вирішення та ліквідування яких послугують одним із стрімких кроків у градації державного інституту та його практичного функціонування.

1.) Право територіальних громад на здійснення місцевого самоврядування регламентується багатьма НПА як національного, так і міжнародного закріплення. Таким чином, основна структурна концепція здійснення муніципального права, яка властива саме нашій державі декларується Конституцією України, зокрема Розділом XI та Законом України «Про місцеве самоврядування». Серед актів міжнародно-правового закріплення найяскравіше місце займає Європейська Хартія місцевого самоврядування, що була прийнята 15 жовтня 1985 року Радою Європи, що у свою чергу побудована на загальних положеннях й основних засадах магдебурзького права та основа якої ґрунтується на засадах децентралізації державної влади до рівня територіальних громад та їх відповідних виконавчих органів [1; с. 56].

Окрім зазначених законодавчих актів, інститут місцевого самоврядування має досить широкий спектр нормативно-правової бази, що дозволяє регулювати муніципальні правовідносини якомога якісніше та ретельніше, не залишаючи майже ніяких «білих плям». Незважаючи на цей, доволі позитивний факт, численна кількість НПА слугує ще більшому зростанню рівня невідповідності та неузгодженості правових норм, що раз за разом призводить до правових конфліктів між тими, чи іншими органами місцевого самоврядування.

Аргументуючи викладену позицію можна звернутися до ст. 144 Конституції України, яка стверджує, що органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території, з чого випливає, що юридична компетенція таких органів обмежується конкретними населеними пунктами [2]. Ті територіальні землі, що знаходяться поза населеними пунктами відповідно підлягають компетенції державних адміністрацій районного рівня, що у кінцевому рахунку призводить у більшій частині до подвоєння повноважень, як місцевих рад, так і державних адміністрацій, що

відповідно і має наслідком неузгодженість кількості фактично створених місцевих рад до кількості населених пунктів.

З іншого боку, так як місцеве самоврядування є найосновнішим втіленням локальної, місцевої демократії, то запорукою удосконалення такої концепції має стати саме локальна нормотворчість у вигляді прийняття статутних документів територіальних громад, де набули би свого закріплення питання регламентації форм та видів залучення громадян у безпосередньому здійсненні місцевого самоврядування, зокрема їх права на прийняття рішень, реалізацію власних проєктів, а також збереження культурної та історичної спадщини.

2.) Шляхом аналізування та дослідження статуту однієї із територіальних громад, а саме громади м. Кирюківка (Чернігівська область), було визначено, що одним із фундаментальних аспектів удосконалення системи місцевого самоврядування є підвищення рівня та вимог забезпечення відкритості та прозорості рішень, які приймаються на рівні громад і міст. Таким чином, ст. 57 Конституції України стверджує, що закони та інші НПА, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом [2], що відповідно і є головним проявом цієї засади. Ухваленні рішення, запровадженні програми та ін. стратегічні плани, що приймаються на місцевому рівні повинні бути не тільки доведені належними засобами інформування до населення, а також передбачати собою участь громадян у таких процесах, підвищення рівня та сприяння створенню громадських організацій, проведення консультаційних робіт із мешканцями громад, розробку спеціальних інформаційних систем, створення різноманітних концепцій заохочення та зацікавлення громадськості та у кінцевому рахунку забезпечення та надання можливостей прямої та безпосередньої взаємодії із органами державної влади та їх посадовими особами [3].

Отже, прозорість рішень органів місцевого самоврядування досягається у свою чергу шляхом внесення максимальної ясності, чіткості та зрозумілості

для усіх верств населення, тобто об'єктів цих рішень, змісту цільової діяльності таких органів, та прийнятих ними рішень, а у разі необхідності надання пояснень та консультаційних процедур з метою підвищення рівня обізнаності громадян з того чи іншого питання [3].

3.) Наступним аспектом вдосконалення місцевого самоврядування слугує концепція розвитку муніципальних фінансів. Так, відповідно до ч. 3 ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування» матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [4]. Ч. 6 ст. 16 цього Закону стверджує, що місцеві бюджети є самостійними та не включаються до Державного бюджету України [4]. Однак, проаналізувавши статистичні та аналітичні дані з цього приводу встановлюється, що фінансова політика місцевих бюджетів характеризується чималою кількістю актуальних проблем. Здебільшого ці проблеми пов'язані із постійною нестачею та браком фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, а також з їх несвоєчасним надходженням, наслідком чого є настання досить несприятливих явищ: відсутність нормального економічного та матеріального забезпечення відповідних територій, повільний темп місцевого розвитку, не запровадження нових технологій, відсутність стабільності тощо [5].

Крім того, слід зазначити, що при загостренні цієї проблеми можливе настання і більш серйозних, критичних наслідків. На сьогоднішній день надзвичайно актуальним є питання децентралізації, а з урахуванням вищезгаданих фактів, можна зробити висновок, що самостійність місцевих бюджетів є досяжною лише при наявності стабільних та повністю задовільних джерел фінансування. У теперішньому стані проявляється тенденція великого проценту міжбюджетних трансфертів із бюджету центрального уряду, що навпаки є абсолютним проявом зворотнього процесу

– централізації, що у свою чергу значним чином обмежує можливості місцевої влади у самостійному та автономному розпорядженні фінансовими коштами [5].

При вирішенні цього питання дуже важливо звернути увагу на розробку ефективної та дієвої політики розподілу міжбюджетних трансферів із державного рівня на місцевий, таким чином якомога мінімізувавши його, доцільним буде стимулювання та заподіяння розвитку малого та середнього розвитку, як на місцевому, так і сільському рівні, що і послугує джерелом інвестування та функціонування місцевих бюджетів.

Таким чином, як можна побачити, місцеве самоврядування є незамінним атрибутом та очевидним проявом успішного функціонування інституту локальної, місцевої демократії, саме тому ступень нормативного урегулювання має бути у повній мірі узгоджений із суспільними та громадськими інтересами та спрямований на досягнення максимальної спорідненості та співпраці громадян із відповідними органами місцевої системи влади.

А особливо важливим та обов'язковим критерієм запровадження нових перетворень та заходів розвитку місцевого самоврядування є участь та залучення до цих модернізаційних проектів громадськості, тим самим покращуючи рівень їх обізнаності та заінтересованості, сприяючи збільшенню кількості громад, громадських організацій, розширенню їх можливостей та забезпечення їх ефективної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Майданник О. Становлення та розвиток української моделі місцевого самоврядування. *Вісник АПСВТ*. 2018. № 1. С. 55-59.

2. Конституція України : від 28.06.1996 р. : станом на 01 січ. 2006 р. Київ : Ін Юре, 2006. 144 с.

3. Статут Корюківської міської територіальної громади: статут від 24.05.2018.URL:<http://koryukivka-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/STATUT-OTG.pdf> (дата звернення 10.04.2023)

4. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

5. Татарин Н. Б., Войтович В. В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 11. С. 159-162.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Жданова О.В.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Актуальність проблеми. Стратегія розвитку українського народу часів незалежності реалізувала увагу до питань демократичного перетворення суспільства, що безпосередньо залежало від самоідентифікації громадян, зростання масової активності та створення відповідних інститутів і структур для розбудови цивілізоване суспільство. Фактично йдеться про умови суспільного розвитку, про суттєві й тривалі причини й фактори, що забезпечують розвиток самого суспільства. Важливим чинником розвитку українського суспільства є місцеве самоврядування. Водночас місцеве самоврядування має розглядатися як поле активної діяльності, а не організаційне поле. Виходячи з цього, політико-прикладна частина питання повинна включати розгляд місцевого самоврядування як чинника ефективної організації життя і діяльності на певних територіях, а отже, як показника

національної цивілізованості. У зв'язку з цим завдання розвитку місцевого самоврядування в Україні є особливо актуальним.

Метою є розгляд актуальної проблеми розвитку земства як чинника розвитку українського суспільства.

Об'єкт дослідження – місцеве самоврядування як носій суб'єкт-об'єктної взаємодії в процесі суспільного розвитку України.

За ці роки незалежності шлях України до демократичного суспільства дуже відрізнявся від шляху Заходу. Корінь проблеми полягає в національних світоглядах, ментальності та цінностях, які керують організованими соціальними спільнотами. У системі незалежних організацій місцеве самоврядування, безумовно, є важливою складовою і чинником суспільного розвитку та основою демократичного ладу. Водночас майже повна незацікавленість політичної еліти у становленні та розвитку місцевого самоврядування за сучасних суспільно-політичних умов значно гальмувала процес політичної модернізації та демократизації українського суспільства. Хоча сьогодні мало хто заперечуватиме, що серед прав і свобод людини чільне місце посідає самоврядування.

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та повноваження територіальних громад самостійно або під відповідальність установ і посадових осіб.

Місцеве самоврядування вирішує важливі питання місцевого значення в рамках Конституції та законів України [1; 2 с.392].

Демократичне місцеве самоврядування є важливим структурним елементом громадянського суспільства, головним завданням якого є виробництво та відновлення матеріального життя та підтримка життєдіяльності громадян. Це фундаментальна демократична цінність, без якої зі стратегічної точки зору неможливий цивілізований розвиток держав і суспільств.

Історичний досвід кількох поколінь переконливо довів, що розвиток суспільства завжди здійснюється в процесі людської діяльності. Але вони не

діють ізольовано одна від одної, а стають учасниками суспільного прогресу в рамках різних форм соціальної організації, класів, партій, громадських організацій, держав. Суспільство – це сукупність історично зумовлених зв'язків і взаємодій, які люди розвивають у процесі свого життя [3, с. 334].

Суспільство — це соціально самодостатня система, заснована на взаємозв'язках людей у здійсненні їхніх індивідуальних потреб. Суспільний розвиток є об'єктивним процесом, зумовленим певними умовами та рушійними силами. Як органічна і єдина система має матеріальну основу і можливості розвитку, є результатом взаємодії внутрішніх факторів протиріччя визначає роль соціальних сил, а кінцевий результат його розвитку — соціальний прогрес.

Рушійна сила суспільного розвитку багатогранна і складна. Воно концентрує думку про сукупність існуючих у суспільстві соціальних сил, взаємодія цих сил визначає форму вираження і якісну функцію рушійної сили суспільного розвитку, орієнтуючись на природні потреби людей і потреби суспільства. Діяльність об'єктивно визначає необхідність заняття такими видами діяльності, як промисловість і праця.

Проблема протиріччя є стрижневою проблемою діалектики суспільного розвитку. Вона є джерелом, рушійною силою, способом здійснення суспільного саморуху і саморозвитку через діяльність людей і мас. При цьому рушійною силою суспільного розвитку є не лише загально-філософська концепція, а й конкретно-історична концепція. Уявлення про історичну специфіку динаміки суспільного розвитку закономірно призводить до розуміння складності процесів їх постійної зміни і розвитку, а також реалізації завдання відображення соціальної дійсності та її розвитку на основі суспільної діяльності. Історично сформовані різноманітні об'єднання людей, у кожного з яких своя природа і причини виникнення, функціонування й розвитку, свої інтереси [4, с. 536].

Сьогодні для повного розуміння суспільного процесу нашої країни найважливішою передумовою є аналіз конкретних сфер, таких як місцеві

соціальні інтереси, які відображають положення, відносну самостійність та індивідуальність регіону в системі суспільних відносин. Локальні інтереси відіграють велику роль у розумінні діалектики суспільного розвитку та функціонування регіональних соціальних систем як частини загального соціального організму. Достатнє та достовірне врахування специфіки, тенденцій та динаміки регіональних інтересів сприяє формуванню інфраструктури місцевого самоврядування та розвитку громадянського суспільства. Суспільство, члени якого визначають напрямок розвитку відповідно до власних інтересів і самоорганізуються зсередини, називається суспільством, що самоорганізується. Самоорганізація — здатність великої групи людей, народу, нації перетворюватися в єдиний організм зі своєю волею, своїм розумом, своїм ритмом.

Найважливішою функцією місцевого самоврядування є управління економікою та забезпечення загального розвитку місцевої економіки. Для ефективного здійснення місцевим самоврядуванням своїх повноважень у регіоні необхідно створити та розвивати відповідну фінансово-економічну базу.

Головною метою та пріоритетним напрямом стратегічного розвитку самоорганізації та самодіяльності територіальних громад є облаштування власної території, забезпечення хороших умов життя собі та майбутнім поколінням, підвищення рівня та якості життя, тобто матеріальний достаток, рівень громадської безпеки тощо.

Вживання будь-якої держави забезпечується структурою суспільства, його політичною організацією, політичною свідомістю та постійним розвитком політичних відносин, які становлять основу політики. Онтологічною властивістю, притаманною політиці, є її просторовість (типологія), що характеризує політику як просторову сферу, в якій політична діяльність локалізована в певних частинах країни. Цей чинник дає змогу визначити політичну діяльність як сукупність дій, які відбуваються в конкретному місці, локальній точці політичного простору, і дає змогу

соціально-політичному потенціалу місцевих (локальних) спільнот і їхніх автономних організацій органами державної влади досягати й використовувати для розв'язання місцевих проблем і розв'язувати місцеві проблеми, а діяльність як центральних, так і місцевих органів влади має на меті формування унікального погляду для вирішення місцевих завдань і проблем та формування власної точки зору щодо діяльності як центральної, так і місцевої влади.

У зв'язку з цим постає питання про співвідношення мікро-, мезо- і макрополітики всередині країни. На кожному з цих рівнів у перебігу політичного процесу формуються специфічні інститути, відносини, механізми і технології розроблення політики, а також використовуються фактори їхнього формування та розвитку в самоорганізації на регіональному і муніципальному рівні. Кожен рівень має певний ступінь самостійності.

З вищесказаного випливає, що держава формується під впливом взаємозалежних явищ - територіальної самоорганізації населення і державної організації території. Результатом цієї взаємодії є країна як територія. Це ті території, що перебувають під юрисдикцією держави.

Водночас самоорганізація населення є результатом взаємодії людей один з одним і з регіонами, в яких вони постійно проживають. Самоорганізацію можна охарактеризувати як формування соціально-територіальних (регіональних) спільнот у результаті використання природи як каналу взаємодії соціальних і природних систем. Інакше кажучи, територіальна самоорганізація населення являє собою формування територіальних уподобань під впливом ресурсної залежності та емоційного потягу до певної території, і в цьому процесі набуває статусу батьківщини.

Ресурсна залежність - це перший етап територіальної самоорганізації суспільства. Така самоорганізація на території відбувається, коли ресурси існують у кількості, вигляді та якості, достатній для задоволення основних життєвих потреб. Важливо, що ці ресурси забезпечують необхідний і мінімально прийнятний рівень життя. Лише за цих умов населення може

закріпитися на території і починається процес самоорганізації території, формування емоційного тяжіння до території, розвитку ресурсної бази, формування та розвитку власних територіальних (місцевих) інтересів населення [5, с. 193-206; 6, с. 173-185].

Процедура самоорганізації відбувається під впливом держави, створеної соціально-територіальною системою, у напрямі розвитку економічного, соціального, політичного і духовного потенціалу держави загалом та окремих її територій. Ресурсний потенціал території включає в себе сукупний економічний потенціал території, природно-ресурсний потенціал, демографічний і трудовий потенціал, науково-технічний та інноваційний, виробничий потенціал, інвестиційний потенціал в економіці, зовнішньоекономічний потенціал та екологічний потенціал.

Одним із найактуальніших завдань місцевого самоврядування є розв'язання проблеми розвитку участі громадян, яка є основоположною для концепції демократії. Ідея широкої участі громадян означає насамперед залучення керованих мас до управління суспільними, а подекуди й національними справами. У кінцевому сенсі, мова має вестися не стільки про сам факт громадської участі, адже його підтримують усі, а про реальні політичні й правові механізми участі громадян у керуванні суспільними справами.

Наразі в українському суспільстві окреслились такі форми участі, в яких реалізуються насамперед життєві інтереси людей. Громадські організації, асоціації та рухи створюються задля вирішення суспільних проблем. Такі рухи виникають завдяки неформальній колективній ініціативі та неформальним зв'язкам. Проте, здобувши необхідний досвід діяльності й визначивши свою організаційну структуру, вони набувають формального характеру, що створює передумови для подальшого розвитку суспільства. Мережі громадських організацій, асоціацій та інтересів формують у громадян навички співробітництва, солідарності, колективізму, сприяють артикуляції та агрегації соціальних інтересів, роблять вагомий внесок у розвиток

співробітництва в суспільстві. Асоціативна активність сприяє закріпленню у взаємо- відносинах норм взаємної підтримки і створює підґрунтя для загальної довіри.

Отже, зробимо висновки. Сучасна людина і суспільство мають повне право на ту якість життя, яка їм видається найбільш комфортною і відповідною до їхніх життєвих потреб. Ідеться про якість життєдіяльності українського соціуму і людини. Спрямування політики з високими стандартами життєдіяльності людей актуалізує створення ефективної та досконалої системи місцевого самоврядування як реального механізму підвищення рівня і якості життя українського народу, його розвитку і процвітання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України прийнята на V сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. - №5. – К., 2006.
2. Місцеве самоврядування в Україні в умовах становлення правової держави : монографія / за ред. Ю. М. Тодики і В. А. Шумілка. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2004. – 392 с.
3. Соціологія : підручник / М.П. Требін, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін. ; за ред. М.П. Требіна. Х. : *Право*, 2010. 224 с.
4. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М.П. Требіна. Х. : *Право*, 2013. – 536 с.
5. Зимогляд В.Я. Фактори формування муніципальної й регіональної політики у локальному політичному процесі / В.Я. Зимогляд // Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Серія: *Філософія, філософія права, політологія, соціологія* / редкол.: А.П. Гетьман та ін. – Х. : *Право*, 2015. – Вип. 2 (25). – С. 193–206.
6. Зимогляд В.Я. Умови й рушійні сили формування муніципальної й регіональної політики у локальному політичному процесі / В.Я. Зимогляд //

Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Серія: *Філософія* / редкол.: А.П. Гетьман та ін. – Х. : *Право*, 2016. – №1 (28). – С. 173–185.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Зеленський Б.В

2 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

За роки незалежності в Україні в основному сформовані організаційно-правові та інші основи державної політики у справі регіонального управління та місцевого самоврядування, що потребує додаткових досліджень для визначення напрямків реформування.

Це дало можливість закласти законодавчу базу управління місцевими та регіональними справами, сприяло вдосконаленню відносин на регіональному та місцевому рівнях, становленню територіальних громад, комунальної власності, місцевих фінансів, бюджетних та міжбюджетних відносин на регіональному та місцевому рівнях, створенню муніципальної служби тощо.

Дослідженню проблем місцевого самоврядування присвятили свої роботи такі науковці як О.Александрова, Д.Ломоносов, В.Парсяк та інші. Але в той же час дане питання.

Система органів місцевого самоврядування в ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування» включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення[2, 381].

Україна – держава, яка закріпила принцип місцевого самоврядування в КУ. Можливість органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання, які стосуються розвитку території, яку вони представляють називається принципом місцевого самоврядування. Але на сьогоднішній день формування та розвиток місцевого самоврядування в Україні не є безперешкодним завданням.

Одними з найактуальніших проблем цієї теми є:

1. Незавершеність адміністративної реформи.

Закріплена в Конституції України модель організації влади на місцевому та регіональному рівнях не дозволяє створити такі територіальні громади, які б мали достатню матеріальну, фінансову базу, територію та об'єкт соціальної структури, щоб ефективно виконувати завдання та повноваження місцевого самоврядування та делеговані їм повноваження.

а) Місцеве самоврядування запроваджене лише на рівні населеного пункту – села, селища, міста, а на регіональному рівні – в районі і області продовжує існувати централізована система державного управління. І тим самим відсутня його повсюдність.

б) Має місце дуалізм влади на регіональному рівні: на рівні районної і обласної ради та районної і обласної адміністрації, де одночасно функціонують місцеві органи та місцеві державні адміністрації. Вони наділені близькими по змісту функціями щодо розвитку територій і населених пунктів в соціально-економічному напрямі. І місцеві ради, і місцеві державні адміністрації займаються вирішенням питань: прав і свобод людини, охорони громадського порядку, економічним розвитком територій і населених пунктів, розвитком торгівлі, освіти, культури, утриманням і розбудовою об'єктів інфраструктури тощо.

в) Залишаються неврегульованими питання розмежування повноважень між місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, між органами місцевого самоврядування різного територіального рівня – селами, селищами, містом, районом у місті, районом,

областю, а також забезпечення виконання ними делегованих повноважень. Так, у статті 140 Конституції України зазначено, що "органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст є районні та обласні ради".

В статті 143 КУ задекларовано, що "обласні та районні ради затверджують програми соціально-економічного розвитку областей і районів та контролюють їх виконання; затверджують районні та обласні бюджети та контролюють їх виконання". В той же час, у відповідності до статті 119 "місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують:

- виконання державних і регіональних програм соціально-економічного і культурного розвитку, програм охорони довкілля...;
- підготовку та виконання обласних і районних бюджетів;
- звіт про виконання відповідних бюджетів та програм"[1].

Як бачимо, обласні та районні ради не приймають участі у підготовці програм соціально-економічного розвитку та бюджетів, а тільки запроваджують їх. Але і ради, і місцеві адміністрації одночасно контролюють виконання одних і тих же програм і бюджетів, а складають звіти про виконання бюджетів і програм тільки державні адміністрації.

В статті 143 Конституції України йде мова про те, що "органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади... Органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними повноважень органів виконавчої влади підпорядковані відповідним органам виконавчої влади"[1].

Місцеві державні адміністрації, як зазначається в статті 118 "підзвітні і підконтрольні радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними районними чи обласними радами", а також "підзвітні і підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня"[1].

За цими положеннями Конституції України органи виконавчої влади являються підпорядкованими як державі, так і органам місцевого самоврядування. А за повноваженнями, які зазначені в статті 119, саме

державні адміністрації мають контролювати дотримання законності, у тому числі і органами місцевого самоврядування. Варто зауважити і те, що не може ефективно здійснювати контроль орган влади, будучи залежним від суб'єкту контролю.

2. Недосконалість українського законодавства призвела до численних конфліктів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також з посадовими особами місцевого самоврядування.

Іншою проблемою є відсутність в чинному законодавстві чітко визначених повноважень місцевих органів управління. Так, часто виникає низка матеріальних питань, щодо яких місцеві органи управління не можуть прийняти ефективне рішення, бо не мають на це повноважень. Або повноваження передбачені законодавством, але їх не можуть реалізувати у зв'язку з недостатньою кваліфікацією співробітників органів місцевого самоврядування.

Також важливою проблемою є тенденція до політизації місцевого самоврядування. Оскільки політичні закони стосуються фінансування органів місцевого самоврядування або мають на них вплив, то на громадян деякі органи місцевого самоврядування впливають як партійна структура.

Ще одна проблема — це відсутність довіри до органів місцевого самоврядування з боку органів державної влади. О.Александрова зазначає, що пріоритет місцевих співтовариств перебуває усупереч рівню професіоналізму місцевих органів влади, їх обов'язками, наявності фінансових і економічними ресурсів. У результаті виникає недовіра з боку центрального уряду до місцевих органів влади [4, 18]. Дана проблема з одного боку і зумовлюється існуючою конкуренцією повноважень, а з іншого часто недостатнім професійним рівнем кадрів органів місцевого самоврядування. Дану думку підтверджують В.Парсяк та Д.Ломоносов, що одним з недоліків в роботі органів місцевого самоврядування є брак молодих освічених кадрів з достатнім початковим досвідом державної служби [4, 306].

Крім цього, необхідною умовою розвитку місцевого самоврядування є забезпечення його учасників інформаційними ресурсами. У зв'язку з цим, великою проблемою є низький рівень інформаційної культури населення. Багато хто з громадян не має достатньої кількості інформації про свої права та можливості взаємодії з органами місцевого самоврядування.

Розвиток місцевого самоврядування є ключовим завданням в становленні сучасної демократії в Україні. На сьогоднішній день відсутність ефективного розвитку місцевого самоврядування є проблемою, яка ускладнює розвиток України та спричинює незадоволення у громадян. Тому, на місцевому рівні потрібно розвивати такі аспекти, як економічний розвиток, підтримка підприємницької діяльності, покращення якості життя, та ін.

Ухвалення рішень у місцевому самоврядуванні має відбуватися з дотриманням принципів відкритості та прозорості. Для цього потрібно забезпечити можливість громадян зацікавлених у конкретному питанні взяти участь в його обговоренні, дати свій висновок і відповідне обґрунтування

Отже, забезпечення дійсно ефективного місцевого самоврядування в Україні повинно бути однією з найважливіших завдань держави. Для цього потрібно зробити все можливе, щоб усунути існуючі проблеми та створити відповідні законодавчі рамки. Важливо визнати, що місцевий самоврядний орган – це не політичний інструмент, а орган управління, який відноситься до своїх своєчасною та ефективною діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. : станом на 01 січ. 2006 р. Київ : Ін Юре, 2006.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - Ст. 170. - № 24. - С. 379-381.
- 3.Александрова О.С. Сутність, проблеми і перспективи розвитку місцевого самоврядування в сучасній Україні: соціально-філософський аналіз

/ О.С. Александрова // Гілея: науковий вісник / Гол. ред. В.М.Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2011. – Випуск 50. с.10-16

4. Парсяк В. Н., Ломоносов Д. А. Реконструкція структури органів місцевого самоврядування міст/ В. Н. Парсяк, Д. А. Ломоносов// Теорія та практика державного управління : зб . наук . пр . – Х . : Вид-во ХарРІ НАДУ — Магістр №, 2012. – Вип . 2 (37). – с. 305- 310.

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Казанкова А.В.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Демократичні зміни в державах, що трансформуються, посилюються за рахунок розвитку місцевого самоврядування в контексті формування громадянського суспільства. В рамках адміністративної реформи, стратегія децентралізації надає можливість більш інтенсивного залучення громадян до активної участі у розробці та прийнятті рішень на місцевому рівні, а також дозволяє надавати якісні та ефективні послуги населенню. У зв'язку з цим, для України є актуальним забезпечення розвитку та налагодження різних видів діалогу між місцевою владою та громадськістю з метою підвищення впливу останньої на розробку та реалізацію політики [1, с. 10].

Залучення громадськості до процесу прийняття рішень на місцевому рівні є важливою темою, яка привертає увагу багатьох науковців протягом тривалого часу (О. Сергієнко, О. Ватаманюк, Л. Доскіч, О. Захарченко, О. Софій, К. Ленвіт та інші). Це пов'язано, з одного боку, з активністю реформ у галузі громадського управління та швидким розвитком місцевого

самоврядування, а з іншого боку - з ефективним досвідом залучення активних громадян до вирішення різних проблем місцевого значення.

Однак, хоча сучасна вітчизняна наука виявляє інтерес до цієї проблематики, дослідження ролі громадськості у процесі розробки та прийняття рішень на місцевому рівні є недостатнім. Тому метою даної роботи є визначення впливу громадськості на розвиток місцевого самоврядування.

Громадськість відіграє важливу роль у розвитку місцевого самоврядування. Існує безліч механізмів, за допомогою яких громадськість може забезпечити більш прозоре, ефективне та раціональне функціонування місцевих органів влади. Наприклад:

5. Створення громадських організацій та ініціатив: Громадські організації та ініціативи можуть допомогти залучити громадськість до процесу прийняття рішень на місцевому рівні, розвивати громадянську активність та підвищувати рівень участі громадян у місцевому самоврядуванні [2, с. 37].

6. Участь у консультаціях та громадських слуханнях: Місцеві органи влади повинні проводити консультації та громадські слухання з громадськістю щодо прийняття важливих рішень. Це допомагає забезпечити більш прозоре та сучасне прийняття рішень [3, с. 112].

7. Контроль за діяльністю місцевих органів влади: Громадськість може використовувати різні механізми контролю за діяльністю місцевих органів влади, наприклад, звертатися до місцевих депутатів, вимагати інформацію про рішення, проводити моніторинг діяльності місцевих органів влади тощо.

8. Участь у проектуванні та реалізації проектів: Громадськість може брати участь у проектуванні та реалізації проектів, які стосуються життєдіяльності громади. Наприклад, створення спортивних майданчиків, благоустрій дворів та прибудинкових територій, встановлення сміттєвих контейнерів тощо. Це допомагає забезпечити відповідність проектів

потребам та інтересам місцевої громади, а також залучити громадськість до виконання проектів.

9. Розроблення та здійснення ініціатив громадських бюджетів: Громадський бюджет - це механізм, за допомогою якого громадськість може відігравати важливу роль у прийнятті рішень щодо розподілу бюджетних коштів. Громадські ініціативи можуть залучати громадськість до розроблення проектів та рішень, які найкраще відповідають потребам та інтересам місцевої громади [4, с. 17-18].

10. Інформування та освіта громадськості: Освічена громадськість - це ключовий елемент у розвитку місцевого самоврядування. Громадськість повинна мати доступ до інформації про діяльність місцевих органів влади, їх рішень та проектів. Для цього важливо забезпечити прозорість та доступність інформації. Також важливо проводити освітні кампанії та тренінги, які допоможуть громадськості зрозуміти процеси прийняття рішень на місцевому рівні та бути більш активною в цьому процесі [5, с. 21-54].

Усі вищезгадані фактори та інструменти, взаємодіючи та доповнюючи один одного, можуть забезпечити більш ефективне місцеве самоврядування та сприяти розвитку місцевої громади. Взаємодія та співпраця місцевих органів влади та громадськості може стати ключовим фактором успіху в розвитку місцевого самоврядування.

Стосовно контексту України, можна сказати, що рівень участі громадськості у розвитку місцевого самоврядування залишається досить низьким. Це пов'язано насамперед з тим, що територіальна громада ще не до кінця усвідомлює себе як цілісний організм в конкретному регіоні. Наявність в Конституції України терміна «територіальна громада» поки що є абсолютно недостатньою умовою для формування спільної думки її членів. Крім того, радянський стиль життя спричинив перерваність традицій місцевої автономії, а надмірно бюрократичні та авторитарні процедури державного управління стали причиною недовіри громадян до інститутів влади. Як наслідок, у громадськості немає бажання співпрацювати з такою

владою. Громадяни звикли підкорятися тим, хто приймає рішення, навіть не усвідомлюючи необхідності їхнього впливу на якість цих рішень. Низький рівень участі громадськості у розробці та реалізації місцевої політики в Україні також пояснюється слабкістю організацій громадянського суспільства, з браком фінансових ресурсів, справжніх лідерів та професіоналів [1, с. 13].

Участь територіальних громад у місцевому самоврядуванні є неоднозначним процесом. Для цього необхідний достатньо високий рівень політичної культури, розвиток традицій впливу громадян на вироблення та реалізацію політики, наявність матеріальної бази та активної діяльності громадських лідерів [1, с. 13]. Таким чином, подолання цих перешкод може сприяти справжній реформі місцевого самоврядування та підвищенню спроможності громадян контролювати та впливати на послуги, які надає влада.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захарченко О. Роль громадськості в розвитку місцевого самоврядування: теоретичні аспекти. *Наукові записки. Політичні науки*. 2002. Т. 20. С. 10-13.
2. Доскіч Л. С. Вплив громадян на прийняття рішень органами місцевого самоврядування як чинник ефективного функціонування демократії на локальному рівні: польський досвід та українські реалії. *Політичне життя. Політичні інститути та процеси*. Львів, 2017. № 3. С. 35- 40.
3. Софій О. З. Залучення громадян до процесу прийняття рішень органами місцевої влади шляхом використання потенціалу громадських консультацій. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 6. С. 112-117.
4. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: посібник. Київ : Ленвіт, 2012 . 64 с.

5. Сергієнко О.І. Громадська участь/залучення громадян. Депутатська діяльність в округах: навчальний модуль. Київ. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 92 с.

СУЧАСНИЙ СТАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Мозукало Д.В.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Необхідність реформування місцевого самоврядування є актуальною проблемою сьогодення, оскільки інститут місцевого самоврядування є невід'ємною частиною сучасної демократичної держави. Він являє собою сукупність органів і механізмів, з одного боку, а також принципів і методів – з іншого, за допомогою яких громадяни можуть реалізовувати свої права на управління та вирішення публічних справ на найближчому для себе рівні. Тому розвиток місцевого самоврядування в сучасних умовах є важливим вектором суспільної трансформації.

Від створення концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади до практичних дій, теоретичні положення потребують імплементації в законодавство, що регулює місцеве самоврядування як складову сфери публічного управління. З цієї точки зору особливого значення набуває питання щодо основних складових системи місцевого самоврядування в Україні.

Метою даної наукової роботи є завдання проаналізувати сучасний стан місцевого самоврядування в Україні та окреслити коло його основних недоліків.

Сучасна система вітчизняного місцевого самоврядування перебуває у центрі уваги багатьох дослідників, і це не випадково. Дослідженню проблем місцевого самоврядування присвятили свої роботи такі науковці як О. Александрова, В. Барвіцький, О. Євтушенко, О. Західна, Д. Ломоносов, В. Парсяк, Т. Свида, В. Тужик, та інші. Водночас, це питання потребує додаткових досліджень та подальшого вивчення для визначення напрямків реформування.

Аналізуючи сучасний стан місцевого самоврядування в Україні, необхідно звертатися до правової бази діяльності органів місцевого самоврядування, яка складається з Конституції України, що закріплює основні засади діяльності органів місцевого самоврядування; Закону України «Про місцеве самоврядування», який визначає систему та гарантії місцевого самоврядування та Європейської хартії місцевого самоврядування, ратифікованої Верховною Радою України 15 липня 1997 року.

Так, у відповідності з Конституцією України, а саме ст. 140 розділу XI «Місцеве самоврядування» [1] місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

У свою чергу закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] зазначає, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Очевидно, що дефініція місцевого самоврядування у законі є значно розширеною порівняно із конституційним, оскільки самоврядування розглядається не лише як право, а також як «реальна здатність». Тобто, хоча право на місцеве самоврядування і

гарантується українською державою, місцева громада, що є суб'єктом цього права, має до того ж бути «реально здатною» його реалізувати.

Звертаючись до статті 5 Закону України «Про місцеве самоврядування», можна встановити, що система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення.

Первісним суб'єктом місцевого самоврядування, ключовим носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста, однак стаття 3 Європейської хартії місцевого самоврядування зазначає, що право місцевого самоврядування здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи [3]. Отож, можемо говорити, що поточну систему органів місцевого самоврядування складають територіальна громада, що обирає виборчі органи – ради, які формують виконавчі комітети даних рад та інші органи самоорганізації населення (наприклад будинкові комітети).

Громади — це соціальні спільноти, утворена взаємодією людей. Як і інші соціальні спільноти, вони мають якості, які можна трактувати як об'єктивні: самоврядність, здатність безпосередньо виконувати свої соціальні функції і первинність стосовно тих суб'єктів права, що формуються народом, націями.

Як соціальне утворення громада визначається певною згуртованістю людей, спрямованою на самозабезпечення, самоуправління та самореалізацію. Формування даних спільнот відбувається за інтересами. Будь-яка соціальна спільність в першу чергу виражає себе через свої інтереси, що спонукають її до активної діяльності. До того ж, територіальні громади виконують певні функції в суспільстві, забезпечуючи зв'язок між усіма основними видами людської діяльності.

Основною діяльністю органів місцевого самоврядування, як взагалі і спрямованість муніципального права є вирішення місцевих проблем у кожній адміністративно-територіальній одиниці, що враховується при визначенні кола повноважень органів місцевого самоврядування. Водночас на сучасному етапі розвитку української держави виникає низка проблем, пов'язаних із діяльністю органів місцевого самоврядування. До таких проблем, зокрема, відноситься імітація повноважень органів місцевого самоврядування та органів державної влади. Яскравим прикладом такого повторення є функція формування балансу трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів, місцевих будівельних матеріалів, необхідних для управління соціально-економічним розвитком відповідної території, яка закріплена у ч.3 ст. 17 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [4], та у ч.3 ст. 27 Закону України «Про місцеве самоврядування».

Крім того, українське законодавство не передбачає механізмів захисту прав територіальних громад. В. Барвіцький звернувся до цього питання, зазначивши, що територіальні громади повинні мати більше повноважень, особливо в механізмах захисту своїх прав [5, 26].

Наступна проблема виникає з приводу недосконалої діяльності органів місцевого самоврядування, яка зумовлена надмірною розпорошеністю адміністративних одиниць, у межах яких вони утворюються. Це в свою чергу певною мірою загострює проблему недостатнього фінансування, оскільки малі селища часто не є самодостатніми та мають роздроблену матеріальну базу. З іншого боку, ця проблема проявляється в недостатності власних доходів для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. О. Західна підкреслила, що частка власних доходів у місцевих бюджетах невелика, лише 10-13% [6, 171].

У свою чергу, серед проблем, пов'язаних із діяльністю органів місцевого самоврядування, необхідно зазначити недовіру органів державної влади до органів місцевого самоврядування. О. Александрова зауважила, що встановлення пріоритету самостійності територіальних громад суперечить

професіоналізму, відповідальності та наявності фінансово-економічних ресурсів органів місцевого самоврядування. Як наслідок, центральна влада часто не має довіри до органів місцевого самоврядування [7, 413]. Дана проблема є, з одного боку, результатом владної конкуренції, а з іншого боку, часто недостатнім фаховим рівнем кадрів органів місцевого самоврядування.

Отже, проаналізувавши сучасний стан місцевого самоврядування в Україні, можна назвати його недовершеним. Тому, для покращення даної ситуації необхідно здійснити наступні зміни: реформу адміністративно-територіального устрою України, метою якої є визначення раціональної просторової основи організації публічної влади для забезпечення доступності та якості надання соціальних та адміністративних послуг, ефективного використання публічних ресурсів, сталого розвитку територій, здатності адекватно реагувати на соціальні та економічні виклики та реалізації державної регіональної політики; здійснення фінансової та податкової реформ; внесення відповідних змін до Бюджетного та Податкового кодексу та інших суміжних актів; внесення змін у Закон України «Про місцеве самоврядування», Закон України «Про місцеві державні адміністрації» (з метою уникнення дублювання функцій). Ці заходи мають забезпечити досконалість та ефективне функціонування системи місцевого самоврядування в Україні, що стане передумовою покращення економічних умов, розбудови демократичної держави та громадянського суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

7. Конституція України: *Закон України* від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#n4871> (дата звернення 09.03.2023 р.)
8. Про місцеве самоврядування в Україні: *Закон України* від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення 09.03.2023 р.)

9. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс].: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення 10.0.2023 р.)

10. Про місцеві державні адміністрації: *Закон України* від 9.04.1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення 10.03.2023 р.)

11. Барвіцький В.Ю. Формування дієздатних територіальних громад з позицій верховенства права // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія. 2010. № 1. С. 25-29.

12. Західна О. Р. Місцеві бюджети як фінансова складова органів місцевого самоврядування / О. Західна // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. науково-технічних праць. 2007. Вип. 17.7. С. 169-173.

13. Александрова О.С. Сутність, проблеми і перспективи розвитку місцевого самоврядування в сучасній Україні: соціально - філософський аналіз / О.С. Александрова // Гілея: науковий вісник / Гол. ред. В.М. Вашкевич. Київ: ВІР УАН, 2011. Випуск 50. С. 408 – 415.

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Надежденко А.О., к.н.держ.упр,
доцент кафедри публічного
управління та адміністрування
Марченко А.А., здобувач вищої
освіти ОС «Бакалавр» освітньо-
професійної програми «Публічне
управління та адміністрування»*

Звернення громадян є важливим механізмом забезпечення їх конституційних прав і свобод, в тому числі права на захист своїх інтересів в

умовах воєнного стану. Завдяки зверненням громадян державні органи можуть отримати важливу інформацію про потреби населення в умовах воєнного конфлікту та вжити відповідних заходів для забезпечення безпеки та допомоги громадянам.

Згідно зі статтею 40 Конституції України, усі мають право звертатися до державних органів та посадових осіб письмово або особисто. Органи влади зобов'язані розглянути звернення та надати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Це право не може бути обмеженим навіть у воєнний чи надзвичайний період.

Право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (ст.40 КУ) належить до переліку абсолютних прав, які не можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного стану (ст.64 Конституції України) [1]. Неприпустимість обмеження таких прав під час війни також визначена ч.2 ст.20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2]. Крім того, воєнний стан не може бути підставою для порушення строків надання відповідей, визначених ст.20 Закону, а саме 15 днів, 1 місяць, 45 днів.

Таке право зумовлене природою «інституту звернення» як ефективного правового інструмента, який дозволяє громадянам реалізувати свої соціально-економічні, політичні та особисті права. В рамках цього конституційного права гарантується можливість подати звернення, отримати обґрунтовану відповідь та отримати її у встановлений законом строк, і неможливість встановлення обмежень на ці елементи.

У Законі України «Про звернення громадян» визначені додаткові права, пов'язані з розглядом звернень та їх вирішенням, включаючи право на особистий прийом керівниками та іншими посадовими особами, право бути присутнім при розгляді звернень та подавати додаткові аргументи.

Проте, в умовах воєнного або надзвичайного стану реалізація цих прав може бути ускладнена через об'єктивні чинники та необхідність дотримання правового режиму.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» можуть бути застосовані окремі заходи, які можуть ускладнювати реалізацію прав громадян, визначених у Законі «Про звернення громадян».

Зазначені обмеження можуть стосуватись наступного:

- посилення охорони та встановлення особливого режиму роботи в органі влади, якому подано звернення;
- запровадження комендантської години на певній території;
- встановлення особливого режиму в'їзду та виїзду, обмеження свободи пересування та руху транспортних засобів.

Якщо зазначені обмеження будуть застосовані у певних обставинах, наприклад, для протидії диверсійним діям ворога, то реалізація будь-яких прав, пов'язаних з особистою присутністю заявника та інших дотичних прав, визначених у Законі України «Про звернення громадян», може бути ускладненою або навіть неможливою.

Ці обмеження можуть відноситись до таких прав, як:

- право на особистий прийом;
- право особисто висловити аргументи перед особою, яка перевіряє заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці;
- право ознайомитися з матеріалами перевірки;
- право подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті від органу, який розглядає заяву чи скаргу;
- право бути присутнім при розгляді заяви чи скарги.

Зрозуміло, що введення правового режиму воєнного стану в Україні вплинуло на функції та завдання державних органів та органів місцевого самоврядування. Згідно з положеннями Закону України «Про звернення громадян», звернення повинні бути адресовані органам влади та органам місцевого самоврядування, які мають повноваження вирішувати порушені у зверненнях питання. Якщо питання не входять до їх повноважень, звернення повинно бути переслано відповідному органу чи посадовій особі не пізніше,

ніж через п'ять днів, і про це має бути повідомлено громадянина, який подав звернення.

Якщо державний орган, орган місцевого самоврядування, підприємство, установа, організація отримують звернення, яке не належить до їх компетенції, рекомендується посадовій особі, яка розглядає звернення, вжити наступних заходів:

- спробувати зв'язатися зі заявником за допомогою вказаних у зверненні контактних даних та пояснити, що це не є питанням їх компетенції;
- повідомити заявника про неможливість передачі його звернення до відповідної установи, яка має компетенцію розглядати це питання;
- рекомендувати заявнику самостійно звернутися до відповідного органу чи установи для вирішення питання, або до військової адміністрації області, району або населеного пункту.

Тому в умовах воєнного стану рекомендується перш за все переконатися у компетенції відповідного органу або установи для вирішення питання та, якщо можливо, звернутися до гарячих ліній відповідних органів та установ для отримання усних відповідей та роз'яснень. Це допоможе зекономити час та оперативно вирішити проблему.

Крім того, українська влада також забезпечує доступність державних органів та служб звернень через впровадження електронного урядування та електронного звернення.

Урядовий портал «Дія» дозволяє громадянам звертатися до різних державних органів та служб, подавати електронні заявки та отримувати відповіді на них в електронному вигляді.

Також існують окремі електронні сервіси, наприклад, «Єдиний державний портал електронних послуг», що дозволяє громадянам отримувати різноманітні послуги та звертатися до державних органів та служб у віртуальному режимі.

Таким чином, у воєнний період доступність інституту звернення громадян є особливо важливими, оскільки вони можуть стати важливим

джерелом інформації для державних органів та служб, що займаються обороною та безпекою держави. Тому забезпечення доступності державних органів та служб звернень є важливим елементом реалізації демократичних принципів в умовах війни та конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: станом на 1 вересня.2016: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 24 березня 2022 року № 2158-IX). URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t150389?ed=2022_03_24
3. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР (із змінами, внесеними згідно із Законом України від 13.12.2022 № 2849-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА МУНІЦИПАЛЬНОМУ РІВНІ

Піцков Д.А.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Актуальною темою у теперішній час є регулювання земельних відносин на місцевому рівні, тому що ці відносини мають велике значення для посилення демократичних інститутів, розвитку місцевого самоврядування і системного забезпечення прав громадян. Земля – це один з найбільш цінних ресурсів, який має велике значення для розвитку суспільства і країни. Оскільки земля є об'єктом права власності, регулювання

земельних відносин на муніципальному рівні має на меті забезпечити захист прав власності, ефективне використання земельних ресурсів та збереження екологічної безпеки місцевості.

Земельні відносини є одним з найважливіших аспектів життя місцевої громади. Вони стосуються використання землі для різних цілей, включаючи сільське господарство, промисловість, житлове будівництво, транспортні мережі та інфраструктуру.

Україна має достатню кількість законодавчих актів, які регулюють земельні відносини на муніципальному рівні. Найважливішими з них є Конституція України, Земельний кодекс України, Закон України «Про землеустрій», Закон України «Про оренду землі» та інші.

Одним з головних завдань муніципалітетів є створення сприятливих умов для розвитку території та забезпечення земельних ресурсів для різних видів діяльності. Для цього вони мають право встановлювати місцеві нормативно-правові акти, які регулюють використання територіальної громади.

До компетенції місцевих органів влади належить реєстрація прав на землю, встановлення меж земельних ділянок, надання дозволів на зміну цільового призначення землі та інші аспекти земельних відносин [7].

Проте, на жаль, не завжди муніципалітети дотримуються законодавчих норм щодо регулювання земельних відносин. Бувають випадки, коли земля використовується не за цільовим призначенням або незаконно забудовується. Це може призвести до втрати земельних ресурсів, екологічних проблем та порушення прав громадян [8].

Тому важливо, щоб муніципалітети дотримувалися законодавчих норм і встановлювали ефективну систему контролю за використанням земельних ресурсів. Також важливо забезпечити доступ до інформації про земельні відносини та розповсюджувати її серед громадян, тому що це має велике значення для посилення демократичних інститутів [6].

Окрім того, уряд має відігравати важливу роль у регулюванні земельних відносин на муніципальному рівні. Наприклад, він може створювати програми землеустрою та землевпорядкування, надавати допомогу муніципалітетам у реалізації проектів з використання земельних ресурсів, а також контролювати дотримання законодавчих норм у цій сфері [11].

Крім того, важливо зазначити, що земля є обмеженим ресурсом, який потрібно раціонально використовувати. У цьому контексті, муніципалітети можуть розвивати стратегії та плани землекористування. Наприклад, на певних територіях може бути доцільним обмеження використання землі для певних видів діяльності, щоб забезпечити збереження екологічної рівноваги та природних ресурсів. Також можуть бути розроблені програми землеустрою та землевпорядкування, спрямовані на забезпечення ефективного використання землі та забезпечення її раціонального використання [2].

В цілому, регулювання земельних відносин на муніципальному рівні є складною задачею, яка вимагає комплексного підходу та дотримання законодавчих норм. Забезпечення ефективного використання земельних ресурсів має важливе значення для сталого розвитку території та підвищення якості життя громадян.

Крім того, важливо враховувати інтереси громадян та захищати їх права на землю. У цьому контексті, уряд може створювати механізми, які дозволять мешканцям активно брати участь у процесах прийняття рішень щодо використання земельних ресурсів на муніципальному рівні, наприклад, шляхом проведення громадських слухань та консультацій.

Крім того, для ефективного регулювання земельних відносин на муніципальному рівні необхідно забезпечити високий рівень фахової підготовки спеціалістів у цій сфері. Муніципальні служби, які займаються земельними питаннями, повинні мати належну кваліфікацію та досвід, щоб ефективно вирішувати проблеми, пов'язані зі зміною цільового призначення

землі, встановленням меж земельних ділянок, а також контролювати дотримання законодавчих норм [1].

Отже, ефективне регулювання земельних відносин на муніципальному рівні є важливим завданням, яке потребує спільних зусиль уряду та муніципалітетів, а також активної участі громадян у процесах прийняття рішень. Важливо забезпечити дотримання законодавчих норм, розробляти ефективну систему контролю та забезпечувати доступ до інформації про земельні відносини, щоб забезпечити сталий розвиток територій та захист прав громадян, а також збереження екологічної рівноваги та природних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

11. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад : навч. посіб. для осіб місцевого самоврядування. Київ : ВІ ЕН ЕЙ, 2015. 256 с.
12. Горлачук В., Клименко О. Управління земельними ресурсами об'єднаних територіальних громад у контексті децентралізації. *Агросвіт*. 2019. № 20. С. 56 – 63.
13. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
14. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>
16. Кузьменко Н. О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2018. 20 с.

17. Мельник А. Г. Компетенція органів місцевого самоврядування первинного рівня у сфері регулювання земельних відносин: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Ужгород, 2015. 16 с.
18. Потапенко С.А. Проблеми законодавчого регулювання актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування в Україні. *Реформа місцевого самоврядування в Україні: сучасні тенденції та виклики* : матеріали круглого столу (м. Львів, 18 трав. 2018 р.). Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. С. 64– 69.
19. Про землеустрій : Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
20. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
21. Халімон П. В. Механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Чернігів, 2021. 22 с.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Самохіна Д.Р.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Одним з важливих завдань є вирішення проблеми професіоналізму та компетентності органів державного управління та місцевого самоврядування в контексті розвитку української кадрової політики. Забезпечення підготовки

кваліфікованих кадрів є одним з ключових питань у державному управлінні. Необхідно розвивати професійний потенціал державних службовців, які можуть виконувати свої обов'язки і завдання на належному рівні.

У працях вітчизняних вчених, таких як В. Авер'янова, Г. Атаманчука, В. Борденюка, С. Вдовенка, З. Гладуна, Я. Жовнірчика, А. Крусяна, Г. Лелікова, В. Лугового та інших дослідників, розглядаються питання формування та реалізації кадрової політики держави в цілому, а також процесів і технологій управління кадрами.

Поняття «кадрове забезпечення» належить до діяльності із забезпечення кадрової політики держави та органів місцевого самоврядування, спрямованої на забезпечення ефективної експлуатації соціальних, технічних і біологічних об'єктів в умовах ринкової економіки з урахуванням демократичних принципів побудови держави та пріоритетного захисту прав, свобод та законних інтересів особистості. Основним завданням кадрового забезпечення є забезпечення організаційної структури системи державного управління професійно підготовленими та кваліфікованими кадрами, мотивування персоналу до ефективної роботи, організація ефективного використання кадрів, розвиток їх професійних та соціальних компетенцій, раціональне переміщення персоналу та забезпечення їх соціального захисту.

У сучасних умовах кадрове забезпечення місцевого самоврядування стикається з великою кількістю проблем, у тому числі:

1. недосконала нормативно-правова система кадрового забезпечення у сфері публічного управління;
2. недоліки в доборі, використанні й утриманні управлінських кадрів та порушенням принципу наступності в роботі є нестабільність складу;

3. діяльність органів місцевого самоврядування в кадровій сфері недостатньо прозора;
4. служби в органах місцевого самоврядування неprestижні, а соціальна мотивація та соціальний захист посадових осіб місцевого самоврядування мають низький рівень;
5. відсутність цілісної кадрової системи та недорозвиненість інститутів професіоналізації системи державного управління призводять до того, що кадровий резерв не використовується належним чином;
6. громадський та державний контроль за діяльністю персоналу органів місцевого самоврядування недостатньо ефективний, і стандарти і механізми об'єктивної оцінки їх роботи потребують вдосконалення.

В умовах сучасної України формування нової генерації управлінських кадрів для органів місцевого самоврядування є життєво важливим завданням. Для забезпечення ефективної та професійної роботи місцевих органів самоврядування необхідна наявність кваліфікованих фахівців, які володіють сучасними методами управління і технічними знаннями [1].

Інтеграція системи управління людськими ресурсами в процес реформи державної служби є важливим кроком для забезпечення ефективності та професіоналізму державної служби. Крім того, формулювання кадрової політики надасть можливості для формування та постійного оновлювати управлінський кадровий потенціал, що також є не менш важливим фактором [2].

Моделювальна система пошуку та добору кадрів є важливою частиною реформи української державної служби. Для того щоб забезпечити ефективне функціонування країни, необхідно мати високопрофесійних і висококваліфікованих співробітників, які володіють відповідними знаннями, навичками і досвідом для вирішення складних завдань [3].

Крім того, через відсутність систематичного методу створення кадрового резерву державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, як і раніше, ігнорується доцільність створення кадрового резерву політиків і керівників громад. Вирішенням цієї проблеми є створення інституту формування лідерів для місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад – Регіональний кадровий резерв.

Висновки. Тому ми вважаємо, що вирішення вищезазначених кадрових питань органів місцевого самоврядування сприятиме підвищенню керівної ролі особи, відповідальної за органи місцевого самоврядування, в процесі управління територіальною громадою, а також підвищенню якості та ефективності роботи органів місцевого самоврядування, удосконаленню методів прийняття управлінських рішень тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кальниш Ю. Особливості кадрового забезпечення політичної реформи в Україні / Політична реформа – гарантія демократичного розвитку українського суспільства: наук.-метод. матер. на допомогу лекторам / за заг. ред. В. Лугового, В. Князева. Київ.: УАДУ, 2003. 160 с.

2. Михненко А. Особливості моделювання системи пошуку та відбору кадрів в органах виконавчої влади України. URL: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Dutp/2007-1/txts/07_mamvvu.htm

3. Медвідь А. Пріоритети сучасної державної кадрової політики в Україні. Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення: матер. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 10-річчю Академії (Київ, 31.05.2005 р.): у 2 т. / за заг. ред. В. Лугового, В. Князева. Київ.: Вид-во НАДУ, 2005. Т. 1. 364 с.

ПОЗИЦІОНУВАННЯ Е-ВРЯДУВАННЯ В КОНЦЕПЦІЇ «РОЗУМНОГО МІСТА»

Філіпенко Т.В.

*професор кафедри публічного
управління та адміністрування*

ННІ МДУ

*доктор наук з державного
управління, професор*

В сучасних умовах інформатизації та віртуалізації міського середовища актуалізуються положення концепції «розумного міста» («smartcity»). Ідеї концепції з'явилися ще в 1960-1970-х роках [1], але її практична реалізація почалася в 1990-х роках. Цей період збігається з поширення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в державному та муніципальному управлінні, з появою феномену «електронного уряду» («е-держави»). У ті часи концепція «розумного міста» зосереджувалась на ролі ІКТ, при цьому пріоритетним було управління міським розвитком з боку держави, населення відіграло пасивну роль, міські жителі практично не мали можливості втручатися в процес прийняття рішень.

На початку ХХІ століття відбувалось ускладнення структури «розумних міст» та включення до неї ініціатив громадян, спрямованих на належний розвиток міського простору. Сучасні «розумні міста» включають в себе не тільки розвиток інфраструктури на основі ІКТ, але й відкриту взаємодію влади, бізнес-структур та мешканців.

Термін «smartcity» у західній науковій літературі зазвичай використовується у двох значеннях. У вузькому розумінні він відноситься до характеристик міст, які широко використовують інформаційно-комунікаційні технології. У більш широкому розумінні цей термін характеризує міських жителів з високим рівнем освіти та високим рівнем використання смарт-

технологій у повсякденному житті [4]. Однак незалежно від трактування термін «розумне місто» передбачає розуміння міського простору (реального та віртуального) як відкритої платформи для взаємодії органів влади, бізнес-структур та мешканців міста.

Концепція «розумного міста» будується на шести характеристиках: «розумна економіка», «розумна мобільність», «розумне середовище», «розумні люди», «розумне життя», «розумне управління».

«Розумна економіка» передбачає створення нових форм економічного розвитку, включаючи високотехнологічну економіку, економіку мобільних додатків, шерингову економіку та економіку відкритих даних.

«Розумна мобільність» визначає наявність саморегульованих, інноваційних та безпечних транспортних систем, заснованих на інфраструктурі ІКТ, які покращують мобільність у міському транспорті та у повсякденному житті міських жителів.

«Розумне середовище» засновується на підтримці сталого розвитку міст, використанні відновлювальних джерел енергії, привабливих природних умов та впровадженні заходів з охорони навколишнього середовища.

«Розумні люди» – це мешканці міста з високим рівнем освіти та кваліфікації, активно залучені до суспільного життя міста за рахунок оперативного інформування населення, підтримки творчих ініціатив, інклюзії, розширення можливостей, забезпечення безпосередньої участі у житті міста.

«Розумне життя» пов'язане з високим рівнем розвитку різних складових феномену якості життя (охорона здоров'я, безпека, житло, культура, туризм тощо).

«Розумне управління» засноване на делегуванні функцій і диверсифікації влади, розумних сервісах, відкритих даних, залученні громадян до прийняття управлінських рішень.

Основним ресурсом у розумних містах є інформація, що використовується для регулювання систем розумного міста, створення

проектів на основі відкритих даних для управління ІКТ міста. До інфраструктури «розумного міста» належать інформаційно-аналітичні платформи, які уявляють собою відкриті бази даних, що значно спрощують онлайн-взаємодію користувачів з різними наборами даних, починаючи від енергетичної та екологічної інформації і закінчуючи транспортними послугами.

За думкою розробників European Smart Cities, «розумне» місто – це місто, яке ефективно використовує всю доступну інформацію для кращого розуміння і контролю своїх функцій та оптимального використання наявних ресурсів, у тому числі людських ресурсів [3]. Виходячи з цього з'являється поняття «електронне місто», як форма організації життєдіяльності (функціонування) міста з використанням сучасних ІКТ, що включає в себе такі основні складові: електронну адміністрацію, електронну участь та електронні послуги.

Електронна адміністрація (е-уряд) уявляє собою єдину інфраструктуру автоматизованого міжвідомчого обміну інформацією між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, громадянами та суб'єктами господарювання. Електронний уряд є новим способом взаємодії, заснованим на активному використанні ІКТ для підвищення ефективності надання державних послуг, а не просто доповненням або аналогом традиційного державного управління. Наразі у світі використовується дві основні моделі електронного уряду: e-Government 1.0 та e-Government 2.0.

Базовою моделлю розвитку електронного урядування в усьому світі є модель електронного уряду e-Government 1.0. Вона базується на розробці сучасних методів і підходів до надання електронних послуг на власних та спільних веб-ресурсах органів державної влади та місцевого самоврядування, а також доступі громадян до електронних послуг.

E-Government 2.0 уявляє собою державну політику, спрямовану на використання спільних технологій для створення електронних платформ з відкритим вихідним кодом. Електронні платформи дозволяють уряду,

громадянам та інноваційним компаніям підвищити прозорість та ефективність управління, виходячи з принципу «передати владу в руки громадян» та принципів Web 2.0, особливістю яких є:

- активна участь користувачів у наповненні конкретного ресурсу;
- зосередженість на створенні нового контенту;
- більш активне громадське обговорення інформаційних повідомлень;
- перетворення кожного учасника «громадських медіа» на автономну одиницю генерації новин.

Головним державним органом у сфері електронного урядування є Міністерство цифрової трансформації України. Зараз в Україні створено 185 електронних всеукраїнських та регіональних сервісів на основі відкритих даних, які працюють у 19 категоріях [2].

Основними задачами електронного урядування є:

- налагодження інформаційної взаємодії між державними органами, створення централізованих баз даних з використанням технологій децентралізованої обробки даних та забезпечення електронного документообігу в усіх державних органах;

- забезпечення надання органами державної влади послуг фізичним та юридичним особам за допомогою електронних засобів у доступній та зручній формі, без обмежень у часі та місцезнаходженні;

- сприяння розвитку електронних ринків товарів і послуг з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на міжнародному ринку, організації державних замовлень і тендерів, ефективного управління виробництвом і реалізацією товарів і послуг;

- впровадження електронної демократії як форми забезпечення прозорості та довіри у відносинах між державою, громадянами, бізнесом та громадськими організаціями, відкритості державного управління для громадського контролю;

– підвищення якості життя громадян шляхом надання соціальних послуг, вдосконалення системи охорони здоров'я, забезпечення правової, екологічної та особистої безпеки, розширення освітніх можливостей;

– впровадження систем електронного судочинства та електронного голосування.

Отже, е-врядування в «розумному місті» пов'язане з використанням можливостей ІКТ для надання якісних державних послуг та сприяння перебудові відносин між громадянами та органами державної влади, які працюють для них. Е-врядування та належне використання ІКТ на місцевому рівні зміцнює та підтримує економічний і соціальний розвиток, надає можливість громадянам вільно працювати та розвивати свій бізнес завдяки відкритій системі прозорого обігу бюджетних коштів та онлайн-базам даних підприємств, тендерів, закупівель, бірж та банків. Відкритість та постійна доступність державних послуг заощаджує гроші та час платників податків на отримання й оформлення документів. Відкритість та доступність системи правосуддя сприяє можливості громадян вирішувати спірні питання, клопотання та скарги між собою, зі своїми керівниками та державою на основі наявних фактів та документів, дозволяє захищати свої права без бюрократії та корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bell D. The coming of post-industrial society: a venture of social forecasting. New York: Basic Books, 1973. 507 p.
2. EGOV – усі сервіси України. URL: <https://egov.in.ua> (дата звернення 23.04.2023).
3. European Smart Cities (version 4.0 (2015)). URL: <http://www.smart%cities.eu/?cid=2&ver=4> (дата звернення 23.04.2023).
4. Toppeta D. The Smart City Vision: How Innovation and ICT Can Build Smart, «Livable», Sustainable Cities. *The Innovation Knowledge Foundation*. 2010. Vol. 5. P. 1-9.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ВІЙСЬКОВИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Чінчін К.І.

3 курс, спеціальність «Право»

Маріупольський державний університет

Актуальність даної теми полягає в тому, що після повномасштабного вторгнення Російської Федерації Указом Президента України було введено воєнний стан на всій території нашої держави. Прийняття цього нормативного акту призвело до змін в організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки.

Для забезпечення цивільного захисту, оборони і безпеки місцевого населення почали створюватися тимчасові державні органи — військові адміністрації, які повинні співпрацювати з органами місцевого самоврядування та разом здійснювати заходи правового режиму воєнного стану. Для розмежування повноважень між цими органами місцевої влади видаються нові законодавчі акти на державному рівні, які потребують детального аналізу.

Значний внесок у розробку питань, пов'язаних із розвитком е-урядування, зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Я. П. Павлович-Сенета, Н. Я. Лепіш, Ю. В. Сорока, А. В. Миколюк та інші.

Метою даної праці є визначення форм взаємодії органів місцевого самоврядування та військових адміністрацій у період дії воєнного стану.

Конституцією України місцеве самоврядування визначається як право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою як

безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи [1, ст.140].

Відповідно до ст.143 Конституції України територіальні громади безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування:

- а) управляють майном, що є у спільній комунальній власності;
- б) затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання;
- в) забезпечують проведення місцевих референдумів;
- г) затверджують та контролюють місцеві бюджети;
- г) встановлюють місцеві податки і збори;
- д) утворюють, контролюють діяльність, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації та установи;
- е) вирішують інші питання місцевого значення [1, ст.143].

Відповідно до ст.4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на час дії воєнного стану Президент може ухвалити рішення про створення на території України тимчасових державних органів — військових адміністрацій [2]. Мета їх створення полягає у забезпеченні дії Конституції і законів України, охорони прав і свобод людини і громадянина, забезпечення разом із військовим командуванням впровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки. Працівниками таких органів стають люди, що раніше працювали в державних адміністраціях, військовослужбовці, представники правоохоронних органів та служб цивільного захисту.

Указом Президента України від 24.02.2022 року було створено 24 військових адміністрації по всій території України. Варто зазначити, що військові адміністрації виконують повноваження державних та військових органів влади. На деокупованих територіях України, як наприклад Харківської чи Херсонської областей, першочерговим завданням місцевої влади є забезпечення життєдіяльності громад, надання необхідної допомоги, налагодження адміністративних послуг. Через те, що органи місцевого

самоврядування можуть не мати необхідну кількість голосів для ухвалення необхідних рішень, саме військові адміністрації відновлюють дієздатність звільнених громад [3, с.213].

До повноважень військових адміністрацій, наприклад, належать:

- запровадження трудової повинності для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану;

- використання потужностей та трудових ресурсів підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, зміна режиму їхньої роботи, проведення інших змін виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

- примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку з виданням про це відповідних документів встановленого зразка;

- у разі потреби – проведення огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;

- регулювання у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, роботи підприємств, установ і організацій;

- у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану – вилучення у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронного комунікаційного обладнання, телевізійної, відео- і аудіоапаратури, комп'ютерів, а також у разі потреби інших технічних засобів зв'язку та ін [2].

Інколи, у визначених у законодавстві випадках, військова адміністрація виконує функції відповідного органу місцевого самоврядування. Це можливо, наприклад, у випадку саморозпуску, самоусунення або просто невиконання повноважень органами місцевого самоврядування.

19 вересня 2022 року у Верховній Раді зареєстрували законопроект №8056 «Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення повноважень органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у період дії воєнного стану», яким детально розмежовуються повноваження тих військових адміністрацій, які діють на території спільно з місцевим самоврядуванням в обмеженому режимі, а також тих військових адміністрацій, яким було надано усю повноту влади на території та вирішуються ряд інших питань, що виникли у місцевих радах після утворення військових адміністрацій [4]. На даний момент цей законопроект направлено на розгляд до відповідного Комітету.

Тобто в основному військова адміністрація не позбавляє повноважень органів місцевого самоврядування, які продовжують функціонувати далі та активно співпрацюють з військовими адміністраціями та військовим командуванням, а за потреби виконують додаткові повноваження. Такий підхід дозволив в короткий термін організувати оборону населених пунктів, оперативно доносити актуальну інформацію до населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 09.03.2023 р.).
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення 09.03.2023 р.).
3. Павлович-Сенета Я. П., Лепіш Н. Я. Територіальні громади в умовах воєнного стану в Україні: адміністративно-правове забезпечення та особливості функціонування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 209-214.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення повноважень органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у період

дії воєнного стану: Проект Закону від 19.09.2022 № 8056. URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/II08114A?an=2> (дата звернення 10.03.2023
р.)

Матеріали конференції на тему:

**«Розвиток місцевого самоврядування як чинник демократизації
суспільства»**

27 квітня 2023 р.

Тези доповідей

*Редакція не несе відповідальності за оригінальність тексту та
авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.*

Технічні редактори та комп'ютерна верстка:

Камардіна Ю. В., Ковейно Ю.В.